

פרק ז' – אסטרטגיית היציאה מן המערכה

דיון באסטרטגיית היציאה מן המלחמה הבאה בצפון מחייב התייחסות בעיקר לסוגיות הבאות: נקודת הזמן המיטבית לעצירת הלחימה, כך שניתן יהיה למקסם את ההישגים עד אותו מועד ולצמצם את המחירים מהמשך הלחימה; מנגנוני הסיום העשויים לסייע לסיומה של המלחמה; קווי הסיום – עומק חדירת כוחותינו לשטח לבנון וסוריה כדי שתוצאות המלחמה יהיו ברורות ונתונות פחות למניפולציה של האויב, וכן לקבוע את עומק ההסדרים הביטחוניים והמייצבים לאחר המלחמה, בשאיפה לייצר מציאות משופרת מזו שהושגה בעקבות מלחמת לבנון השנייה, על בסיס החלטת מועצת הביטחון 1701. החלטה זו לא השיגה את ההישג הרצוי לישראל – פירוק חזבאללה כמיליציה צבאית עצמאית, סגירת מעברי הגבול בין סוריה ללבנון למניעת העברת אמצעי לחימה והחלת הריבונות הלבנונית על דרום לבנון – ואפשרה למעשה את המשך שליטתו של חזבאללה על דרום לבנון ואת התעצמותו הצבאית למרות נוכחות כוח האו"ם – יוניפי"ל.

איך מקצרים את המלחמה?

במחקר הצבאי העכשווי קיים דיון בשאלה אם אפשר וצריך לקבוע את אסטרטגיית היציאה עוד לפני תחילת המערכה. הגישה המקובלת היא שלא כדאי להיכנס למלחמה בלי תכנון אסטרטגיית היציאה ממנה – דבר המשפיע גם על מטרות המלחמה ועל הערכת היכולת להשיגן. גישה זו אמורה להיות תקפה גם בהתייחס למלחמה הבאה בצפון על פי התרחיש שתואר: מלחמה שעשויה להתפתח לכמה זירות במקביל ובמעורבות של גורמים רבים. בנסיבות אלה צפוי לישראל קושי להביא לסיום המלחמה בעיתוי ובנסיבות המתאימים לה, תוך שליטה בהגיונות כל השחקנים המעורבים. מסיבות אלה וגם בשל הפגיעה הנרחבת הצפויה לעורף הישראלי, יש להעריך כי יותר מאשר בעבר, במלחמה הבאה לישראל יהיה אינטרס לנהל מערכה קצרה וממוקדת.

יש להתחשב בשאיפה **לקיצור משך המלחמה** הן בעת קביעת מטרות המלחמה והן בגיבוש הרעיון המבצעי והתוכניות האופרטיביות להשגתן. המשמעות העיקרית הנגזרת מכך היא לגבי סוגיית **התמרון הקרקעי**. בעת גיבוש התוכניות האופרטיביות

של צה"ל תידרש בחינה מחדש של הצורך והיכולת לקדם תמרון יבשתי מהיר לעומק שטח לבנון, על מנת להבטיח את השגת המטרות. זאת כאשר מצד אחד, לאור הלקחים ממלחמות העבר בלבנון, הימנעות מתמרון עמוק משמעותה הישג מוגבל יותר לצה"ל מול חזבאללה, וייתכן אף קושי להוביל את האויב להפסקת הלחימה; ומצד שני, יכולות האש המשופרות המצויות היום בידי צה"ל עשויות להספיק בתרחישים מסוימים לפגיעה קשה בחזבאללה גם במערכה קצרה ולהביא לרצונו לסיים את המלחמה, גם ללא תמרון קרקעי ישראלי. אין להתעלם גם מחשיבות נוכחותם של כוחות צה"ל בשטח האויב כאמצעי לחץ במהלך המגעים להפסקת המלחמה ולקביעת משטר הגבול וסידורי הביטחון בסיומה. ברי כי השאיפה לקצר את המלחמה עשויה להשפיע גם על ההעדפה הישראלית לגבי מנגנוני הסיום והייצוב.

מנגנוני סיום וייצוב

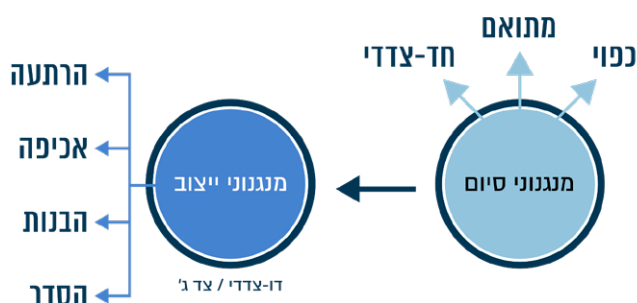
מעבר לאפשרות האופטימלית שבה ישראל יוצרת מציאות קשה לאויב, המובילה אותו לבקש הפסקת אש, באופן תאורטי קיימות שלוש קבוצות של **מנגנוני סיום** למלחמה הבאה בצפון:

- **הפסקת הלחימה באופן חד-צדדי** – ישראל תוכל להודיע על הפסקת המלחמה בנקודה הזמן המועדפת עליה, כפועל יוצא משקלול הסיכוי למקסם את ההישג עד אז ביחס למחירים הצפויים מהמשך הלחימה. יתרונה העיקרי של החלטה חד-צדדית הוא שליטה ישראלית לכאורה בנקודת הזמן הרצויה לה להפסקת המלחמה. מנגד, למנגנון זה חולשות ברורות, שכן החלטה ישראלית אינה מחייבת בהכרח את הצד השני, ובעצירת המלחמה באופן חד-צדדי גלומה למעשה החלשת המנוף למיצוי ההישג הצבאי ולתרגומו להישגים מדיניים.
- **סיום כפוי של המלחמה** – מאורעות המלחמה והסתבכותה עלולים להוביל למצב שבו ישראל תיאלץ להפסיק את הלחימה מחוסר ברירה או בעקבות קשיים בשדה המערכה ואבדות קשות למי מהצדדים, או בעקבות מהלך מדיני להפסקת הלחימה שיתנהל באו"ם או על ידי המעצמות, תוך איום על האינטרסים הישראליים. מבחינת ישראל רצוי להימנע ממצב זה.
- **סיום המלחמה באופן מתואם** – במסגרת זו קיימות מספר אפשרויות:

– **הפסקת הלחימה באופן דו-צדדי** ללא התערבות חיצונית – לחלופה זו סבירות נמוכה יחסית, בשל היעדר ערוצי הידברות ישירים בין ישראל ללבנון, כמו גם חוסר האמון בין הצדדים. אפשרות שהיתכנותה אינה ברורה היא שימוש בערוץ הצבאי שהתפתח בחסות יוניפי"ל בין קציני הקישור של צה"ל לבין צבא לבנון, כדי להעביר מסרים לממשלת לבנון ולחזבאללה. עם זאת, מבחינת ישראל רצוי

לא להסתפק בערוץ זה, אשר אין בו כדי להביא ליצירת הסדרה רחבה ביום שאחרי המלחמה.

– **הפסקת הלחימה בתיווך בינלאומי** – שני הצדדים נענים לפנייה בינלאומית להפסקת המלחמה, ובאמצעותה מושגת הסדרה. בחלופה זו סיכוי גבוה יותר להגיע להסדרה כלשהי, שתתרגם את תוצאות המלחמה הצבאיות למציאות חדשה ומשופרת ביחסי ישראל-לבנון ו/או תוביל לפירוק חזבאללה (על אף הסיכוי הנמוך מאוד לכך), או למצער להטלת מגבלות חדשות על הארגון.

האינטרס הישראלי בייצוב המציאות לאחר המלחמה מנחה העדפת **מנגנוני ייצוב** ו**הסדרה** מול ממשלת לבנון, בצד רכיבי כפייה ואכיפה מול חזבאללה. על מנת לקדם הסדרה ישראל נדרשת להכין מראש את עיקרי תכולתה, ובמסגרת זו לגבש את דרישותיה. חלופה מועדפת היא כמובן משא ומתן או הסדר עם ממשלת לבנון, אך בשל משקלו המרכזי כיום של חזבאללה במערכת הפוליטית הלבנונית, נראה כי הסיכויים לכך אינם גבוהים. ככל שהפגיעה בחזבאללה תהיה קשה יותר, כך תהיה גבוהה יותר היכולת לנטרלו ממשוואת הכוח בלבנון ולאפשר את חיזוק השליטה של הממשל הלבנוני. לצורך זה רצויה מעורבות של מדינות אירופה (בראשן צרפת) ומדינות המפרץ, נוכח האינטרס המשותף של החלשת הציר השיעי וקירוב המדינה הלבנונית למחנה הפרגמטי. לאור זאת, על אף הישגיה המוגבלים של החלטת מועצת הביטחון 1701, אחת האפשרויות שמן הראוי לבחון שוב היא גיבוש החלטה משופרת על בסיס החלטת מועצת הביטחון 1559, אשר רצוי שתכלול בין השאר את חיזוק צבא לבנון ונטרול מונופול הכוח של חזבאללה, תוך הענקת יכולת ליוניפי"ל לאכוף את יישום ההחלטה. זאת על ידי קביעת מנדט משופר לפעילותו והצבת כוח בינלאומי עם יכולות מתאימות לפיקוח על הגבול שבין סוריה ללבנון, למניעת הברחה של אמצעי לחימה והתעצמות מחודשת של חזבאללה.

לארצות הברית אמור להיות תפקיד מרכזי בסיוע לישראל לקדם הסדרה בסיום המלחמה, אך יש לזכור כי בשל מעורבותה הרחבה הנוכחית של רוסיה באזור, מוסקבה תשאף להשפיע יותר מאשר בעבר על רכיבי ההסדרה. חיוני לגייס את רוסיה לדחיקת איראן ושלוחיה מסוריה – בעיקר יכולות ותשתיות צבאיות – ולשכנע את המשטר הסורי להתנתק מהכבלים האיראניים, אחרת שרידותו תהיה בסכנה.

קווי הסיום – הדרישות הישראליות בסיום המלחמה

על מנת לסייע ערב המערכה בגיבוש המדיניות הישראלית באשר לרכיבי ההסדר המועדף ביום שאחרי המלחמה, להלן הצעה לדרישות הישראליות בכל אחת מהזירות הרלוונטיות בסיום הלחימה. הצעה זו כוללת דרישות מקסימליסטיות, בשאיפה לצמצם את האיומים העתידיים על ישראל וליצור מציאות אזורית חדשה, בעיקר בכל הנוגע לאיראן. ברי כי הסיכוי להגשמת כל השאיפות הישראליות או אף מרביתן מותנה במידה רבה במהלך המלחמה ובתוצאותיה. עם זאת, הצעה זו יכולה לסייע לגורמי התכנון לגבש בסיס ו/או עמדת פתיחה ישראלית במגעים המדיניים, כך שניתן יהיה להוסיף עליה או לגרוע ממנה בהתאם לנסיבות בזמן אמת.

מול הזירה הלבנונית

- ממשלת לבנון היא הכתובת האחראית לכל דבר ועניין, וכל המגעים להסדרת היחסים עימה צריכים להתנהל מולה, בכלל זאת בעניין חזבאללה.
- הדרישה העיקרית – **מאמץ בינלאומי לפירוק היכולות הצבאיות של חזבאללה** וביטול מעמדו כמיליציה צבאית עצמאית, ולכל היותר שילוב יכולותיו השיוריות בצבא לבנון, גם אם הסיכויים לכך נמוכים. אשר לאמצעי הלחימה שברשות הארגון – אמצעי הלחימה האסטרטגיים יועברו אל מחוץ ללבנון (בדגש על טילים ארוכי טווח ומדויקים); שאר אמצעי הלחימה יועברו לצבא לבנון, שיוגדר ויתייצב ככוח הצבאי הבלעדי של המדינה הלבנונית. תידרש כמובן גם חסימת כל ערוצי ההתעצמות של חזבאללה וייבנה לצורך זה מנגנון בינלאומי אפקטיבי למניעת העברות של אמצעי לחימה לכל גורם בלבנון, למעט צבא לבנון.
- צבא לבנון ייערך בכוחות מתוגברים בדרום לבנון וייטול חלק במניעה של זליגת כוחות חזבאללה או כל כוח צבאי אחר למרחב זה, תוך הבטחת משטר גבול שקט ויציב, מבוסס על קישור צבאי פעיל מול ישראל.
- יוקם כוח בינלאומי מחוזק ומשופר להבטחת יישומן של דרישות אלה, אם יתקבלו, וכדי לסייע לצבא לבנון. כוח זה יפעל על בסיס מנדט משופר, היקף כוח אדם רחב ואמצעי לחימה וציוד הנדרשים למימוש משימותיו.

- כל הסדרה תכלול דרישות מפורשות להרחקתה של איראן מהזירה הלבנונית ולמניעת מעורבותה בשיקום לבנון לאחר המלחמה.
- מדינות המפרץ ומדינות המערב יגישו סיוע נרחב לשיקום לבנון.

מול סוריה

- הדרישה העיקרית – הפסקת הנוכחות הצבאית של איראן ושאר גורמי הציר השיעי בסוריה, בדגש על כוחות חזבאללה הלבנוני והמיליציות השיעיות.
- המשטר הסורי יידרש להתחייב להוצאת הכוחות הצבאיים של איראן וגורמי הציר השיעי מאדמת סוריה. הצבא הסורי ייערך מחדש ובאופן בלעדי ברמת הגולן על בסיס הסכמי הפרדת הכוחות עם ישראל, כפי שהיה עד פרוץ מלחמת האזרחים בסוריה ב־2011.
- לישראל יישמר חופש פעולה להגנה בנסיבות של איום מתפתח או הפרות של ההסדרה מצד סוריה ו/או גורמי הציר השיעי האחרים.
- **ארצות הברית ורוסיה** יהיו שותפות להסדרה בתום המלחמה ויסייעו בפיקוח על הרכיבים שיוסכמו ברוח דרישות אלה ובאכיפתם. חשיבות יתרה נודעת לתפקידה של רוסיה בהובלת רפורמות שלטוניות בסוריה, כדי לצמצם את השפעתה של איראן במדינה.
- לאורך הגבול ברמת הגולן – עדכון ותיקוף הסדרי הפרדת הכוחות מ־1994.

מול איראן – בכפוף למידת מעורבותה הישירה בלחימה

- ישראל תדרוש מהמערכת הבינלאומית לכפות על איראן – על בסיס הישגי צה"ל במערכה – הסדר ארוך טווח **בתחום הקונוונציונלי** (במקביל להמשך המאמץ הבינלאומי למנוע את התחמשותה בנשק גרעיני), אשר יכלול את הרכיבים הבאים:
 - הגבלות על תוכנית טילי קרקע־קרקע (בליסטיים ושיוט) ארוכי טווח של איראן.
 - הרחקת הכוחות הצבאיים של איראן ושלוחיה מסוריה ומעיראק.
 - הפסקת כל מעורבות של איראן בטרור במזרח התיכון ובזירה הבינלאומית.
 - כינון מנגנון בינלאומי יעיל ליישום ולאכיפה של דרישות אלה.